

Whistleblowing. Ευκαιρία ή μια ακόμη κανονιστική υποχρέωση;

(Βασίλης Σταματόπουλος, PhD, CIPP/E

Founding Partner, Fraud Line – Whistleblowing Services)

Τον τελευταίο καιρό γίνεται πολύς λόγος για το whistleblowing. Στα ελληνικά ο whistleblower αποδίδεται με την μάλλον άχαρη ορολογία «Πληροφοριοδότης Δημοσίου Συμφέροντος». Whistleblowing είναι η αναφορά ή η δημόσια αποκάλυψη στην οποία προβαίνει ένας νυν ή πρώην εργαζόμενος ή εξωτερικός συνεργάτης σχετικά με παράνομες ή ανήθικες συμπεριφορές ή πρακτικές που λαμβάνουν χώρα εντός της εταιρίας ή του οργανισμού.

Η αναφορά μπορεί να γίνει σε εσωτερικά αρμόδιο όργανο (εσωτερικό whistleblowing) ή εξωτερικά σε μια ρυθμιστική αρχή (εξωτερικό whistleblowing) ή μέσω δημόσιας αποκάλυψης (για παράδειγμα στον τύπο). Πήρε το όνομά του κατ' αναλογία από το φύσημα της σφυρίχτρας (blow the whistle) του διαιτητή σε περίπτωση φάουλ ή του αστυνομικού στον 19ο αιώνα σε περίπτωση διάπραξης κάποιου αδικήματος.

Το whistleblowing αφορά κυρίως την εγκαθίδρυση ασφαλών καναλιών αναφοράς και την αποτελεσματική προστασία των αναφερόντων (whistleblowers). Η ύπαρξη των διαύλων και η σωστή εφαρμογή των διαδικασιών συμβάλει στην πρόληψη και την ανίχνευση παράνομων περιστατικών ή ανήθικων συμπεριφορών, στη μείωση των οικονομικών απωλειών, στην ενίσχυση της εταιρικής κουλτούρας και στην προστασία της φήμης της εταιρίας ή του οργανισμού.

Σε ότι αφορά την ανίχνευση των περιστατικών, οι εργαζόμενοι γνωρίζουν καλύτερα από οποιονδήποτε εξωτερικό ελεγκτή τί συμβαίνει εντός της εταιρίας. Αυτοί είναι τα αυτιά και τα μάτια της. Ενδεικτικά, τα περιστατικά ενδοεταιρικής απάτης αποκαλύπτονται σε ποσοστό 43% από το εσωτερικό whistleblowing (ACFE 2020). Η ύπαρξη μηχανισμού αναφορών συμβάλει στην πρόληψη και μειώνει την ευκαιρία για διάπραξη αδικημάτων. Οι εν δυνάμει δράστες εύλογα αποτρέπονται, καθώς φοβούνται ότι θα αποκαλυφθεί η δράση τους. Συνεπώς το whistleblowing είναι ένα

πολύτιμο εργαλείο, το οποίο όμως οι Επιχειρήσεις και οι Οργανισμοί δεν έχουν ακόμη αξιοποιήσει επαρκώς.

Προς το παρόν στην Ελλάδα η νομοθεσία για την προστασία των πληροφοριοδοτών δημοσίου συμφέροντος είναι εξαιρετικά ελλιπής. Ωστόσο, μέχρι το τέλος του 2021 θα ενσωματωθεί στο εθνικό δίκαιο η Ευρωπαϊκή Οδηγία 1937/2019, η οποία προβλέπει υψηλά επίπεδα προστασίας για τους whistleblowers και θα εναρμονίσει τις νομοθεσίες των κρατών μελών.

Συγκεκριμένα, στην οδηγία προβλέπεται ότι δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί θα πρέπει να καθιερώσουν διαύλους και διαδικασίες για την υποβολή και παρακολούθηση των αναφορών. Για τις εταιρίες με 50 ή περισσότερους εργαζόμενους αυτό είναι υποχρεωτικό. Αντίστοιχη υποχρέωση έχουν όλες οι νομικές οντότητες του δημοσίου τομέα και οι δήμοι με περισσότερους από 10.000 κατοίκους.

Οι whistleblowers προστατεύονται από τυχόν αντίποινα και συγκεκριμένα από αδικαιολόγητες αλλαγές στη σύμβαση εργασίας (π.χ. απόλυση, διαθεσιμότητα, υποβιβασμός, μετακίνηση, διαφοροποίηση καθηκόντων), από παρενόχληση, εκφοβισμό, περιθωριοποίηση, προσβολή προσωπικότητας, άδικη μεταχείριση (π.χ. αποκλεισμό από εκπαιδευτικά σεμινάρια, μη έγκριση εξόδων, μη παροχή αδειάς, αβάσιμη αρνητική αξιολόγηση), ως αποτέλεσμα της αναφοράς τους.

Προϋπόθεση για την προστασία των whistleblowers είναι η αναφορά να γίνεται με καλή πίστη, δηλαδή να έχουν βάσιμους λόγους να πιστεύουν ότι αυτά που αναφέρουν είναι αληθή.

Μερικά από τα αδικήματα που καλύπτει το whistleblowing, για τα οποία οι αναφέροντες απολαμβάνουν τη σχετική προστασία, είναι το οικονομικό έγκλημα, παραβίαση νομοθεσίας για τις δημόσιες συμβάσεις, παραβίαση προσωπικών δεδομένων, νομιμοποίηση παράνομων εσόδων, παραβίαση νομοθεσίας για τον ανταγωνισμό, παραποίηση οικονομικών στοιχείων και καταστάσεων, παραβίαση σε θέματα υγείας και ασφάλειας, παραβίαση περιβαλλοντικής νομοθεσίας κ.α.

Βέβαια η εθνική νομοθεσία μπορεί να συμπεριλάβει και άλλα αδικήματα ή και επιπλέον μέτρα προστασίας. Επίσης, οι εταιρίες και οι οργανισμοί μπορούν να επεκτείνουν το εσωτερικό whistleblowing και σε θέματα ανθρωπίνου δυναμικού (H.R.), όπως για παράδειγμα η σεξουαλική παρενόχληση στον χώρο εργασίας.

Για να είναι αποτελεσματικό ένα σύστημα εσωτερικού whistleblowing, δεν αρκεί να οριστεί απλά ένα κανάλι αναφοράς (άτομο, πλατφόρμα, email). Θα πρέπει η εταιρία/οργανισμός να έχει αναπτύξει πολιτική αναφορών στην οποία θα

προσδιορίζονται λεπτομερώς το πεδίο εφαρμογής, τα είδη των παραπτώματων, τα κανάλια αναφορών, η προστασία και τα δικαιώματα των αναφερόντων και των αναφερομένων και θα δίνονται κατευθύνσεις για την υποβολή αναφοράς. Κάτι τέτοιο είναι απαραίτητο για τη σωστή υποβολή και διαχείριση των αναφορών. Επίσης, είναι πολύ σημαντικό να πραγματοποιηθεί εκπαίδευση των εργαζομένων, των στελεχών και των συνεργατών της εταιρίας, ώστε αφενός να ευαισθητοποιηθούν και να αποδομηθούν κάποιες στρεβλές αντιλήψεις σχετικά με το whistleblowing και αφετέρου να γίνει κατανοητό σε ποιες ενέργειες πρέπει να προβούν οι αναφέροντες σε περίπτωση που υποπτεύσει κάτι στην αντίληψή τους.

Η εμπιστευτικότητα και η προστασία των προσωπικών δεδομένων τόσο των καταγγελλόντων όσο και των καταγγελλομένων είναι κεφαλαιώδους σημασίας για την ορθή λειτουργία του whistleblowing. Η δυνατότητα υποβολής ανώνυμων αναφορών συνιστά καλή πρακτική, καθώς έτσι κάμπτεται πρακτικά ο φόβος του whistleblower και μειώνεται ο κίνδυνος έκθεσής του σε αντίποινα. Το μειονέκτημα με τις ανώνυμες αναφορές στο παρελθόν ήταν η αδυναμία επικοινωνίας με τον αναφέροντα, γεγονός που μπορεί να πλήξει την αξιοπιστία της αναφοράς και δυσκολεύσει τη διαδικασία διερεύνησης. Ωστόσο, πλέον έχουν αναπτυχθεί πλατφόρμες αναφορών, οι οποίες πληρούν υψηλά επίπεδα ασφάλειας και υποστηρίζουν τον ανοιχτό δίαυλο επικοινωνίας με τον whistleblower. Στο πλαίσιο της πλατφόρμας η επικοινωνία είναι δυνατόν να γίνει σε μορφή ασύγχρονης επικοινωνίας μεταξύ του διαχειριστή της αναφοράς και του αναφέροντος, διατηρώντας την ανωνυμία μέσω ενός μοναδικού κωδικού. Επιπλέον, οι εν λόγω πλατφόρμες μπορούν να λειτουργήσουν ως case management system ενισχύοντας τη διαφάνεια και τη λογοδοσία κατά την παρακολούθηση της αναφοράς, ενώ λαμβάνονται όλα τα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα σύμφωνα με την εθνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Η ευθύνη για την ορθή λειτουργία και εφαρμογή του συστήματος whistleblowing ανήκει κατά βάση στους υπεύθυνους κανονιστικής συμμόρφωσης και δευτερευόντως στους υπεύθυνους εσωτερικού ελέγχου με την ενεργή υποστήριξη από το Διοικητικό Συμβούλιο (tone at the top). Ο επερχόμενος νόμος για το whistleblowing δεν πρέπει να αντιμετωπιστεί από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς ως άλλο ένα κανονιστικό βάρος. Αντίθετα, οι εταιρίες και οι οργανισμοί πρέπει από σήμερα να προετοιμαστούν και να υιοθετήσουν ένα ισχυρό σύστημα whistleblowing, χτίζοντας μία ισχυρή κουλτούρα ακεραιότητας. Με αυτόν τον τρόπο θα στείλουν το μήνυμα σε εργαζόμενους, συνεργάτες, πιστωτές, επενδυτές και πελάτες, ότι εφαρμόζουν τους νόμους και περιφρουρούν τις εταιρικές αρχές και αξίες.

ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Περιοδική Έκδοση

Ιούλιος 2021 – Τεύχος 12
